การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วณิชยา วิบูลย์ศิลป์[1]
ผศ.ดร.มูฮัมหมัดอิลยาส หญ้าปรัง[2]
ผศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว[3]
ดร.สุชาติ ศรียารัณย[4]

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์มีทั้งสิ้น 7 คน 1) ผู้บริหาร / ข้าราชการ จำนวน 1 คน 2) คณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน จำนวน 2 คน 3) ประชากรในชุมชน จำนวน 2 คน 4) นักท่องเที่ยว จำนวน 2 คน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ และมีการอภิปรายผลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. ด้านภาวะผู้นำ

ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านคีรีวง มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยการความมือกันในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านคีรีวงให้สามารถพึ่งตนเองได้ เริ่มต้นกลุ่มชาวบ้านที่ปลูกสมุนไพร แพทย์แผนไทย มีแนวคิดพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งโดยเริ่มจากฐานของครอบครัว ให้ทุกครอบครัวมีความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี โดยมีดำเนินการแรกคือเอาวัตถุดิบทางการเกษตรที่ทิ้งเปล่า มาสร้างมูลค่า นั้นคือการแปรรูปเปลือกมังคุดเป็นสบู่ แชมพู สมุนไพรเปลือกมังคุดและส้มแขก จนมีคณะศึกษาดูงานด้านธุรกิจชุมชนจากสถานที่ต่างๆ มากมาย มีชื่อเสียงโด่งดัง กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในปัจจุบัน

บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบจาก ผศ.ดร.มูฮัมหมัดอิลยาส หญ้าปรัง อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

[1]นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[2]อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ
[3]อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ
[4]อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

2. ด้านการมีส่วนร่วม

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการรับความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านของตำบล ด้านการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมาจัดทำแผนพัฒนา เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นก็ดำเนินการตามขั้นตอน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และมอบหมายผู้เกี่ยวข้องดำเนินการและแจ้งแก่ประชาชนทราบ

3. ด้านการบริหารจัดการ

ปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากร ด้านการบริหารจัดการ มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ อย่างสมดุล บุคลากรมีความรู้ ความสามารถโดยผู้นำชุมชน ภาครัฐ ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณ ในการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่งดงาม มีอากาศและทิวทัศน์ที่สวยงาม และมีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลให้หมู่บ้านคีรีวงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางธรรมชาติของจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน

4. ด้านทุนทางสังคมและต้นทุนทางธรรมชาติ

ต้นทุนทางสังคมและต้นทุนทางธรรมชาติมีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวงเป็นอย่างมาก เนื่องจากความร่วมมือทางสังคมจากผู้เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย ได้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน กรรมการชุมชน ตลอดจนสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันคิด อีกทั้งมีต้นทุนทางธรรมชาติที่สวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์ มีอากาศที่บริสุทธิ์จึงดึงดูดให้ผู้คนมาท่องเที่ยวจำนวนมากมาย

บทนำ

เนื่องด้วยในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีการพัฒนาเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการลงทุนสิ่งก่อสร้างต่างๆเพื่อรองรับการขยายตัวของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวภายในประเทศ นอกจากนั้นการท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นตัวช่วยกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในด้านผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการต่างๆ ซึ่งเป็นที่มาของเงินตราต่างประเทศที่เข้ามาหมุนเวียนในประเทศ อันเป็นการช่วยสร้างงานและกระจายรายได้ไปสู่ทุกระดับอาชีพ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2550 หน้า 8) อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อนำรายได้เข้าสู่ประเทศและสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ทำให้เกิดการลงทุนด้านสิ่งก่อสร้างต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวมากมาย แต่ไม่มีการคิดวางแผนการจัดการและการอนุรักษ์ไว้ จึงก่อให้เกิดปัญหาหรือผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน (นิศา ชัชกุล, 2559 หน้า 5)

จากสภาพปัญหาข้างต้นการท่องเที่ยว จึงจัดเป็นอุตสาหกรรมที่ตอบโจทย์ ไทยแลนด์ 4.0 ที่สุดในการสร้างรายได้ ช่วยเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ของประเทศไทย และสามารถรักษาจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆเอาไว้ ในด้าน วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติไว้ได้ ด้วยอัตราการขยายด้านการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและมีความสมดุล

“หมู่บ้านคีรีวง” ตั้งอยู่ในเทือกเขาหลวง เทือกเขานครศรีธรรมราช ฝั่งตะวันออก ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พัฒนาก้าวกระโดดท่ามกลางกระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางและเป็นต้นแบบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่และชุมชนต่าง ๆ ต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงวิถีชุมชนหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ทราบถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ทราบถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีส่วนร่วมจากชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

สถาบันพระปกเกล้า (2561, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการพัฒนา ทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบใน

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิทย์ พวงงาม. (2553, หน้า 8) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้ 1) ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน 2. ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการและแนวทางการเนินงาน 3) ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงาน 4. ขั้นการมีส่วนร่วมในการับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ 5. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545, หน้า 12) ได้กล่าวว่า ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ เช่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยมีการวางแผนการจัดการจากภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอันจะทำให้เกิด การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจะควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้จำเป็นต้องสอดคล้องกับ

สภาพและความต้องการของชุมชน และเกิดการกระจายผลประโยชน์ จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2550, หน้า 34) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันทั้งเป็นการเดินทางเพื่อไปพักผ่อน ประกอบกิจกรรมตามความสนใจ หรือเพื่อประกอบธุรกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานแต่ไม่ได้เป็นการเดินทางเพื่อไปทำงานหรือประกอบอาชีพเป็นหลัก

การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติหรือเชิงนิเวศ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2550, หน้า 35) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องชี้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

นันทศาล มุกดามนตรี (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหลงท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน : กรณีศึกษาเกาะยาวน่อย จังหวัดพังงา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ไดแก่ ชาวบ้านชุมชนเกาะยาวน้อย จำนวน 30 คน (2) ผู้ให้ข้อมูลรองได้แก่ ผู้แทนภาครัฐท้องถิ่น จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมชุมชนทองถิ่นบนเกาะยาวน้อย เป็นชุมชนที่มีศักยภาพเอื้อต่อการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีจุดแข็งในเรื่องความสามัคคี 2. ทุนทางสังคมของชุมชนเกาะยาวน้อย เป็นทุนบุคคลในท้องถิ่นที่เป็นจุดแข็งของชุมชน การทำงานร่วมกันระหว่างภาคธุรกิจชุมชน การเผยแพร่กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ เพื่อเสริมสร้างการประกอบอาชีพในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน 3. แนวทางของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้แนวทางทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบ 4. ผสมผสานวิถีมุสลิมใช้ภูมิปัญญาทองถิ่นที่สืบทอดกันมาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีศูนย์การเรียนรู้ทางธรรมชาติทางทะเล

จริยาวัฒน์ โลหะพนตระกูล (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน” พบว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้งสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชน เรื่องผลผลิตทางการเกษตรได้ ภาครัฐเข้ามีส่วนร่วม มีผู้นำที่เข้มแข็ง ได้จัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนเพียงพอ เช่น ด้านคมนาคม สาธารณูปโภค เป็นต้น ในส่วนของกระบวนการจัดการเพื่อบรรลุตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว (2) ด้านการจัดการ (3) ด้านกิจกรรมกระบวนการและ (4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม รวมถึงการประชาสัมพันธ์ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับพื้นที่ตำบลใกล้เคียงให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่ บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช คือแบบสัมภาษณ์เป็นหลัก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคคลที่อยู่ในพื้นที่ หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8 คน ดังนี้

1.ผู้บริหาร / ข้าราชการ	จำนวน 1 คน
2.คณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน	จำนวน 2 คน
3.ประชากรในชุมชน	จำนวน 3 คน
4.นักท่องเที่ยว	จำนวน 2 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้าน

3.1 ภาวะผู้นำชุมชน
- 1) บุคลิกภาพ
- 2) ความรู้ความสามารถ
- 3) คุณลักษณะทางสังคม

3.2 ด้านการมีส่วนร่วม
- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
- 3) การมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3.3 ด้านการบริหารจัดการ
- 1) บุคลากร
- 2) งบประมาณ
- 3) ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อม

3.4 ด้านทุนทางสังคมและทุนทางธรรมชาติ
- 1) วัฒนธรรม
- 2) ประเพณี
- 3) ความเชื่อ

4) แหล่งท่องเที่ยว

4. เครื่องมือวิจัย

รูปแบบที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบบสัมภาษณ์มี 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 วิถีชุมชนหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ โดยลงพื้นที่ด้วยต้นเองดำเนินการแบบสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง จดบันทึก และบันทึกเสียง ตลอดจนการสังเกตเชิงประจักษ์ ตั้งแต่ 23 กันยายน 2561 ถึง 20 ตุลาคม 2561

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปประเด็นนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยการสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

7. ระยะเวลาการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัย ตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม 2561 ถึง 25 ตุลาคม 2561

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. ด้านภาวะผู้นำ

ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านคีรีวง มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เกิดความมือ การพัฒนาชุมชนหมู่บ้านคีรีวงให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้านการปลูกสมุนไพร แพทย์แผนไทย มีแนวคิดพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งโดยเริ่มจากฐานของครอบครัว ให้ทุกครอบครัวมีความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี โดยการนำวัตถุดิบทางการเกษตรที่ทิ้งเปล่า มาสร้างมูลค่า นั้นคือการแปรรูปเปลือกมังคุดเป็นสบู่ แชมพู สมุนไพรเปลือกมังคุดและส้มแขก จนมีคณะศึกษาดูงานด้านธุรกิจชุมชนจากสถานที่ต่างๆ มากมาย

2. ด้านการมีส่วนร่วม

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการรับความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านของตำบล ด้านการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

มาจัดทำแผนพัฒนา เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นก็ดำเนินการตามขั้นตอน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และมอบหมายผู้เกี่ยวข้องดำเนินการและแจ้งแก่ประชาชนทราบ

3. ด้านการบริหารจัดการ

ปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากร ด้านการบริหารจัด มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ อย่างสมดุล บุคลากรมีความรู้ ความสามารถโดยผู้นำชุมชน ภาครัฐ ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณ ในการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่งดงาม มีอากาศที่บริสุทธิ์ และมีการบริหารจัดการที่ดี มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการบริหารจัดการ ส่งผลให้หมู่บ้านคีรีวงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางธรรมชาติของจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน

4. ด้านทุนทางสังคมและต้นทุนทางธรรมชาติ

ต้นทุนทางสังคม เนื่องจากความร่วมมือทางสังคมจากผู้เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย ได้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน กรรมการชุมชน ตลอดจนสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ด้านต้นทุนทางธรรมชาติ หมู่บ้านคีรีวงมีต้นทุนทางธรรมชาติที่สวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์ มีอากาศที่บริสุทธิ์จึงดึงดูดให้ผู้คนมาท่องเที่ยวจำนวนมากมาย

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ด้านภาวะผู้นำ

ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาที่สำคัญ คือ ผู้นำชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้นำของหมู่บ้านคีรีวงมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และมีคุณธรรม ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สามารถดำเนินการ ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ดังนั้นการมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้คุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านคีรีวงเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัย ของ นันทศาล มุกดามนตรี (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหลงทองเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน : กรณีศึกษาเกาะยาวน่อย จังหวัดพังงา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชาวบ้าน และชาวบ้านที่เป็นสมาชิกชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมชุมชนทองถิ่นบนเกาะยาวน้อย เป็นชุมชนที่มีศักยภาพเอื้อต่อการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีจุดแข็งในเรื่องความสามัคคี การมีผู้นำที่เข้มแข็ง การรวมกลุ่มการต่อรองการวางแผนชุมชนในอนาคต การทำงานในการประสานความร่วมมือจากคนในชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ กฎกติกาที่ทางชุมชน วางไว้

2. ด้านการมีส่วนร่วม

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช หน่วยงานราชการ องค์การบริหารส่วนตำบล ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็นในการกำหนดแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในชุมชน ผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และมอบหมายผู้เกี่ยวข้องดำเนินการ สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่ง นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550, หน้า 3) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของปะชาชนว่าเป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินการ ขั้นติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งหมู่บ้านคีรีวงมีรูปแบบการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและภาคประชาชน เช่น โครงการการแก้ปัญหาการจราจร การจัดการขยะ การส่งเสริมอาชีพ ส่งผลต่อการขอความร่วมมือ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับ ณัฐพร ดอกบุญนาค และฐาปกรณ์ ทองคำนุช (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก เข้ามาส่วนร่วมทั้งในการวางแผน การประชุมนโยบายแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ และการกำหนดกฎเกณฑ์ทางการบริการแหล่งท่องเที่ยวในตลาดสามชุก

3. ด้านการบริหารจัดการ

ปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านคีรีวงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร บุคลากรทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ตั้งแต่ผู้นำชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลต่างให้ความสำคัญในการผลักดันหมู่บ้านคีรีวงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด และของประเทศไทย จะเห็นได้ว่าทุกภาคส่วนมีความ สอดคล้องกับหลักการบริหาร Schermerhorn (1999, p. g-2) ได้กล่าวว่า การบริหารประกอบด้วย 1) คนหรือบุคคล (Man) 2) เงิน (Money) 3) ทรัพยากรหรือวัตถุ (Material0 4) การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้นำ ในการประสาน ผลักดัน และกำกับปัจจัยต่าง ๆ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ สอดคล้องกับ จริยาวัฒน์ โลหะพนตระกูล (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน” พบว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชนสร้างอาชีพและรายได้ให้ แก่ประชาชน ในพื้นที่ได้สำเร็จ เป็นผลสืบเนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ของภาครัฐ มีการจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง เช่น ด้านคมนาคม ด้านสาธารณูปโภค เป็นต้น ในส่วนของกระบวนการจัดการเพื่อบรรลุตามองค์ประกอบ ด้านการจัดการ ได้แก่ ปัจจัยด้าน บุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากร และด้านการบริหารการจัดการ เป็นอย่างดี

4. ด้านทุนทางสังคมและทุนทางธรรมชาติ

ปัจจัยด้านสังคมและด้านทุนทางธรรมชาติพบว่า กระบวนการด้านสังคมมีความสำคัญต่อการดำเนินการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ในพื้นที่ประสบความสำเร็จ วัฒนธรรมชุมชน ชุมชนคีรีวงมีความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติ และมีความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี ในการทำงานจึงร่วมกันคิด และร่วมกันทำ ร่วมศึกษาปัญหาผลกระทบ การหาทางออกของปัญหา ตลอดจนการติดตามประเมินผลและการแก้ไข ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านที่พักของนักท่องเที่ยว ด้านกลุ่มขายอาหาร เป็นต้น ข้อค้นพบประการหนึ่งคือ หมู่บ้านคีรีวงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้านการร่วมมือของชุมชน จึงมีผลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทศาล มุกดามนตรี (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหลงทองเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน : กรณีศึกษาเกาะยาวน้อยจังหวัดพังงา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ไดแก่ ชาวบ้าน และชาวบ้านที่เป็นสมาชิกชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย จำนวน 30 คน (2) ผู้ให้ข้อมูลรองได้แก่ ผู้แทนภาครัฐท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวการส่งเสริมอาชีพ การปกครอง รวมถึงการวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งทะเลจังหวัดพังงา จานวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางสังคมของชุมชนเกาะยาวน้อย เป็นทุนบุคคลในท้องถิ่นที่เป็นจุดแข็งของชุมชนและทุนบุคคลภายนอกที่นำเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมดังเดิม เช่น การขยายตัวของกิจกรรมภาคธุรกิจจากบุคคลภายนอกเขามาในพื้นที่การทางานร่วมกันระหว่างภาคธุรกิจชุมชน การเผยแพร่กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ เพื่อเสริมสร้างการประกอบอาชีพในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน รวมถึง ทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่เป็นปัจจัยเสริมให้แก่การพัฒนาท้องถิ่น แนวทางของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้แนวทางทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบ ผสมผสานวิถีมุสลิมใช้ภูมิปัญญาทองถิ่นที่สืบทอดกันมาในการอนุรักษ์ แบบหวงแหนทุกคนส่วนได้ส่วนเสียและเป็นเจ้าของร่วมกันในการส่งเสริมและจัดตั้ง กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีศูนย์การเรียนรู้ทางธรรมชาติทางทะเล

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติ**. กรุงเทพฯ : อัลซ่า.

โกวิทย์ พวงงาม. (2550). **การปกครองท้องถิ่นไทย : เอกสารตำราหลัก ประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมือง การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ : เอ็กซเปอร์เน็ท.

จริยาวัฒน์ โลหะพูนตระกูล. (2551**). การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ**. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ:สมุทรปราการ.

ณัฐพร ดอกบุญนาค และ ฐาปกรณ์ ทองคำนุช. (2556**). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี**. สุพรรณบุรี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวณรรณภูมิ.

นันทศาล มุกดามนตรี. (2556).**ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหลงทองเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน : กรณีศึกษาเกาะยาวนอยจังหวัดพังงา**. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550**). แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน** . กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

นิศา ชัชกุล. (2548). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

สถาบันพระปกเกล้า. (2561). **การมีส่วนร่วม**. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2561 เข้าถึงจาก http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การมีส่วนร่วม

สนธยา พลศรี. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2550). **คู่มือการประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.

Schermerhorn. J. R. (1999). **Management** (5th ed.). USA: John Wiley and Sons.